

Forskningsprojekt: Psykisk arbejdsmiljø på de regionale arbejdspladser

- skitse til forskningsprojekt jf. bilag 8 i Regionernes overenskomstforlig

FORMÅL

Nedenfor er skitseret tre delprojekter, der tilsammen har til formål at give de centrale overenskomstparter på det regionale område forskningsbaseret viden om det psykiske arbejdsmiljø på de regionale arbejdspladser. Forskningsprojektet vil belyse følgende spørgsmål:

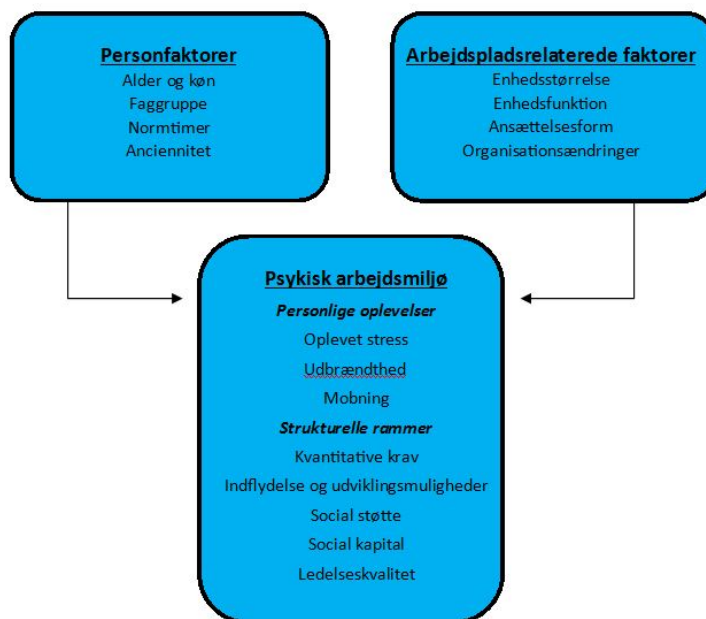
1. Hvilke personlige faktorer og/eller arbejdspladsrelaterede faktorer har betydning for medarbejdernes oplevelse af det psykiske arbejdsmiljø på de regionale arbejdspladser?
2. Hvilke evidensbaserede metoder og tiltag kan medføre forbedringer i det psykiske arbejdsmiljø på sundheds- og socialområdet?
3. I hvor høj grad kan ressourcer på arbejdspladsen, som social støtte og ledelseskvalitet, afbøde de negative konsekvenser af vold, trusler og krænkende adfærd for medarbejdernes trivsel og helbred?

Det samlede projekt inkluderer en kombination af delprojekter. Delprojekterne er udvalgt ud fra et kriterium om både regional og forskningsmæssig relevans. Nogle af delprojekterne lægger sig op af igangværende forskningsprojekter og udnytter synergieffekten ved anvendelse af en allerede etableret forskningsinfrastruktur samt sikrer en realistisk gennemførelse af projektet inden for den givne tids- og budgetramme. Hvis projektet skal gennemføres inden for tidsrammen skal de tre delprojekter køre sideløbende og igangsættes snarest.

DELPROJEKT 1: Afdækning af personlige og arbejdspladsrelaterede faktorer af betydning for det psykiske arbejdsmiljø

Der findes en række nationale og internationale undersøgelser, der har afdækket betydningen af forskellige personrelaterede faktorer, såsom socio-demografiske faktorer, faggruppe og timetal, for oplevelsen af det psykiske arbejdsmiljø. Til gengæld er der kun begrænset viden om betydningen af faktorer på det organisatoriske niveau, såsom enhedsstørrelse og -sammensætning, og organisationsændringer, for medarbejdernes psykiske arbejdsmiljø. Formålet med delprojekt 1 er at afdække, hvordan og i hvilken grad personlige og arbejdspladsrelaterede faktorer er relateret til det psykiske arbejdsmiljø blandt regionale medarbejdere, som skitseret i figuren nedenfor.

Figur 1. Faktorer af betydning for psykisk arbejdsmiljø.

Regional arbejdsmiljøkohorte: Projektet vil tage udgangspunkt i en eksisterende forløbsundersøgelse baseret på Region Hovedstadens trivselsundersøgelse, TrivselOP 2014, med målinger på over 30.000 af regionens ansatte. I forbindelse med et igangværende projekt om organisationsændringer og psykosocialt arbejdsmiljø (finansieret af Arbejdsmiljøforskningsfonden) er der oparbejdet en arbejdsmiljø-database ved samkøring af en række dataregistre på medarbejder-, afdelings-, speciale- og patientniveau i Region Hovedstaden. Det indgår i dette arbejde at validere TrivselOP data til brug i forskningsøjemed. Nærværende projekt vil bygge videre på dette igangværende arbejde og vil derfor være en effektiv udnyttelse af disse ressourcer ved inklusion af de ca. 30.000 ansatte i Region Hovedstaden, der deltog i TrivselOP målingen i 2014. Med en usædvanlig høj svarprocent på 84 antages respondenterne at være repræsentative for medarbejderne i Region Hovedstaden. Desuden antages det, at betydningen af de identificerede person- og arbejdspladsfaktorer ville kunne generaliseres til medarbejdere i alle de danske regioner samt til ansatte i lignende erhverv. Den dansksprogede rapport suppleres med en kort afdækning af data, der kan underbygge generaliserbarheden til andre regioner (eksempelvis ift personale sammensætning og de strukturelle rammer).

Organisationsstrukturen fastlægges i henhold til Sygehus-afdelingsklassifikationen på fem organisatoriske niveauer: hospital, center, afdeling, afsnit/klinik, arbejdsenhed. I forbindelse med det igangværende projekt forventes der ultimo maj 2016 at være færdigindsamlet data for organisationsændringer på arbejdsenhedsniveau i Region Hovedstaden for perioden fra 2011 indtil TrivselOP i 2014. Ved dataindsamlingens afslutning forventes der at være information om organisatoriske ændringer og psykisk arbejdsmiljø svarende til ca. 65 % af alle ansatte. Det omfattende datamateriale fra Region Hovedstaden giver en unik mulighed for at arbejde med arbejdspladsfaktorer helt ned på laveste organisatoriske niveau.

Delprojektet vil have 2 hovedresultater. For det første en aktual oversigt over sammenhænge mellem personrelaterede faktorer (køn, alder, faggruppe, normtid og anciennitet) og den individuel oplevelse af det

psykisk arbejdsmiljø blandt regionalt ansatte. For det andet en vurdering af hvordan organisatoriske forhold såsom omstrukturering, medarbejdervurderet ledelseskvalitet, arbejdsenhedens funktion og størrelse samt ansættelsesformer har indvirkning på det psykiske arbejdsmiljø blandt regionens ansatte. Hovedresultaterne opdeles så vidt muligt på de store faggrupper i undersøgelsen. Delprojektet udmøntes i et kapitel til en dansksproget afslutningsrapport samt 1-2 engelsksprogede videnskabelige artikler.

DELPROJEKT 2: Systematisk litteraturgennemgang af indsatser til forbedring af det psykiske arbejdsmiljø på social og sundhedsområdet

Delprojekt 2 har til formål at afdække den eksisterende videnskabelige litteratur om indsatser til forbedring af det psykiske arbejdsmiljø inden for sundheds- og socialområdet. Delprojektet udføres som en systematisk litteraturgennemgang af nationale og internationale videnskabelige undersøgelser, der vurderer effekten (defineret som en forbedring i psykisk arbejdsmiljø og reduktion i sygefravær) af en indsats. Studierne vil blive identificeret som en del af NFAs igangværende *meta-review*-projekt, som har til formål at indsamle og analysere systematiske reviews om psykosociale arbejdsmiljøinterventioner fra 2000 til 2015. I den omfattende database, der er udarbejdet til brug for NFAs *meta-review*-projekt, vil vi identificere alle interventionsstudier inden for sundheds- og socialområdet og analysere dem med henblik på, om der kan dokumenteres effekter i form af en forbedring af det psykosociale arbejdsmiljø samt en reduktion i sygefravær. Formålet med litteraturgennemgangen er at etablere et forskningsbaseret vidensgrundlag, der kan danne udgangspunkt for anbefalinger af indsatser, der har vist sig effektive i andre sammenhænge, samt en vurdering af behovet for fremtidig forskning på dette område i regionerne. Delprojektet udmøntes i et kapitel til en samlet dansksproget afslutningsrapport, der karakteriserer den eksisterende forskning på området og identificerer oplagte mangler i evidensgrundlaget. Derudover udarbejdes en engelsksproget videnskabelig artikel.

DELPROJEKT 3: Identifikation af ressourcer på arbejdspladsen der kan afbøde de negative konsekvenser af vold, trusler og krænkende adfærd for medarbejdernes trivsel og helbred

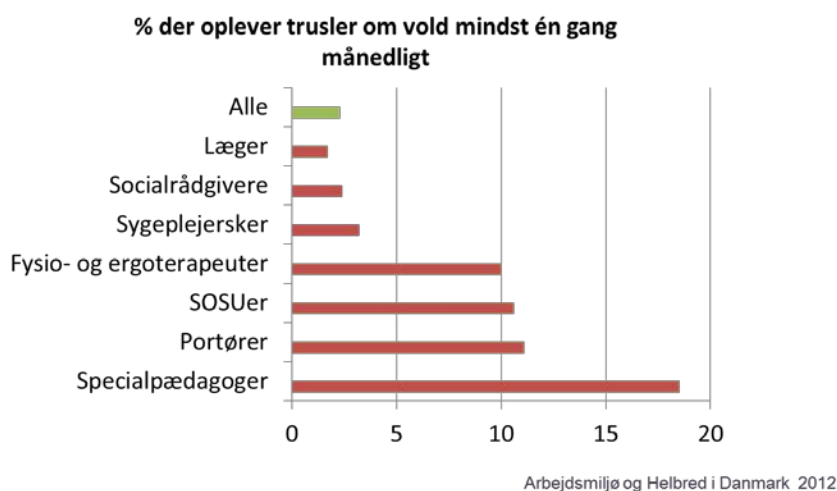
Tidligere forskning i arbejdsrelaterede belastninger har primært fokuseret på at afdække faktorer, der forårsager stress og fører til stressrelaterede helbredsproblemer. Overraskende nok ved man mindre om, hvordan positivt psykosocialt arbejdsmiljø kan modvirke effekten af disse belastninger og beskytte medarbejderne. Vold, trusler og krænkende adfærd er hyppigt forekommende belastninger i et hospitalsmiljø samt på det sociale område, og der foreligger et betydeligt forebyggelsespotentiale i at identificere beskyttende faktorer, der kan afbøde virkningerne af sådanne belastende arbejdsforhold.

Formålet med delprojekt 3 er at identificere beskyttende faktorer på arbejdspladsen så som social støtte, indflydelse og ledelseskvalitet, der kan være med til at fremme medarbejdernes trivsel og helbred og mindske sygefravær. Kvaliteten i løsningen af kerneopgaven afhænger i høj grad af medarbejdernes trivsel, og for at opnå en bredere forståelse af betydningen af vold, trusler og krænkende adfærd for kvaliteten i løsningen af kerneopgaven, vil vi se på medarbejdernes sygefravær, som har vist sig at være en god målbar indikator for medarbejdernes trivsel.

Krænkende adfærd udgør et stort, og til dels overset, problem på de danske arbejdspladser. Ifølge undersøgelsen *Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012*, er knap 1 ud af 20 medarbejdere på de danske arbejdspladser udsat for gentagne episoder af mobning og yderligere 29 % af medarbejderne har inden for

det seneste år været vidne til mobning. Vold og trusler om vold er heldigvis mindre hyppigt forekommende. Lidt over 2 % af medarbejderne på de danske arbejdspladser oplever trusler om vold mindst en gang om måneden. Det er dog bemærkelsesværdigt, at flere faggrupper inden for det sociale område samt på hospitalsområdet ligger markant over dette landsgennemsnit. Som det fremgår af figuren nedenfor, oplever eksempelvis omkring 10 % af SOSUer, portører og fysio- og ergoterapeuter, at de bliver udsat for trusler om vold mindst en gang om måneden. For specialpædagogerne er dette tal endnu højere med hele 18 %, der oplever trusler om vold mindst en gang om måneden.

Trusler om vold

Projektets formål belyses ud fra omfattende data fra fem veletablerede, internationalt anerkendte forløbsundersøgelser af arbejdsforhold og sundhed fra Danmark, Sverige, England, Finland og Frankrig: Den Nationale Arbejds miljøkohorte, NAK (Danmark), Swedish Longitudinal Study on Health, SLOSH (Sverige), Whitehall II (England), Gazel Cohort Study (Frankrig), og Finnish Public Sector Study (FPSS). Tilsammen indeholder disse studier gentagne målinger af psykisk arbejdsbelastning og helbred på over 180.000 personer. Se figuren nedenfor for en skematisk oversigt over undersøgelserne.

Tabel 1. Internationale arbejds miljøkohorter

Kohortestudier	NAK	SLOSH	FPSS	WH II	GAZEL
Land	Danmark	Sverige	Finland	England	Frankrig
Baseline antal (N)	25.035	40.926	92.727	10.308	20.625
Baseline alder	18-64	16-65	19-60	35-55	35-50
Opfølgning år (målinger) indtil 2015	15 (3)	9 (5)	17 (8)	28 (11)	26 (26)

Som følge af den store statistiske styrke, man opnår ved at koble data fra disse studier, vil projektet bidrage med en unik mulighed for også at adressere mindre hyppigt forekommende arbejdsbelastninger såsom vold og trusler på arbejdspladsen samt at sikre en klar tidsmæssig adskillelse af årsag og virkning. Alle fem undersøgelser indeholder mål for negative sociale relationer på arbejdspladsen. Selvom flere af de

anvendte mål i høj grad er sammenlignelige, er de ikke helt identiske, og vi vil derfor ikke nødvendigvis samle data fra alle kohorterne i en analyse, men i stedet anvende de kohorter, der er bedst anvendelige til at belyse et specifikt forskningsspørgsmål. Det bør også bemærkes, at de fem undersøgelser dækker arbejdsstyrken bredt og fokuserer ikke alene på sundheds- og socialområdet.

Vold, trusler og krænkende adfærd skader ikke bare ofret, men kan have en bredere negativ betydning for alle involverede parter og for organisationen i sin helhed. Man ved meget lidt om betydningen af sådanne negative sociale relationer på arbejdspladsen for medarbejdernes trivsel og helbred. Ved at anvende data fra store veletablerede forløbsundersøgelser fra fem europæiske lande vil nærværende forskningsprojekt være det mest ambitiøse forskningsprojekt på området til dato.

Delprojekt 3 vil blive tilknyttet et større internationalt forskningssamarbejde kaldet IDEAR (www.idea-net.net). Projektet udnytter hermed synergieffekten ved et ambitiøst internationalt samarbejde til at sætte fokus på vold, trusler og krænkende adfærd på arbejdspladsen. Delprojektet udmøntes i et kapitel til en dansksproget afslutningsrapport samt 1-2 engelsksprogede videnskabelige artikler.

DE PRAKTISKE MULIGHEDER FOR PROJEKTETS GENNEMFØRELSE

Projektet forankres ved Københavns Stressforskningscenter, som er et tværinstitutionelt samarbejde mellem Afdeling for Socialmedicin ved Københavns Universitet, Arbejdsmedicinsk klinik på Bispebjerg Hospital og det Nationale Forskningscenter for Arbejds miljø. Centret er etableret for at sikre høj videnskabelig kvalitet af stress- og arbejdsmiljøforskningen. Lektor Naja Hulvej Rod fra Københavns Universitet vil stå for den daglige ledelse og koordinering af det overordnede projekt. Delprojektet 1 om faktorer af betydning for det psykiske arbejdsmiljø vil blive udført ved Arbejdsmedicinsk Klinik på Bispebjerg Hospital af 2 skolar- og specialestuderende (gerne en stud.psyk og en stud.med) under ledelse af ph.d.-studerende og psykolog Johan Høy Jensen og professor Jens Peter Bonde. Delprojekt 2 omhandler den systematiske litteraturgennemgang vil blive udført på det Nationale Forskningscenter for Arbejds miljø under ledelse af Professor Reiner Rugulies og Seniorforsker Birgit Aust. Delprojekt 3 om beskyttende arbejdspladsfaktorer i forbindelse med vold, trusler og krænkende adfærd vil blive udført på Afdeling for Socialmedicin ved Københavns Universitet under ledelse af Lektor Naja Hulvej Rod. Forskergruppen har omfattende erfaringer med psykisk arbejdsmiljø samt med epidemiologisk-kvantitative metoder, og samarbejdet mellem disse tre stærke partnere inden for arbejdsmiljøforskningen vil sikre et produkt af høj videnskabelig kvalitet.

For at sikre en realistisk tidsplan, bør projektet igangsættes hurtigst muligt og senest 1. maj 2016. Projektet vil løbe over en 2-årig periode frem til april 2018. Der arrangeres et opstartsmøde for hvert delprojekt inden for det første halve år af projektperioden, hvor deltaljer omkring undersøgelsesdesign og eventuelle afgrænsninger diskuteres. Der udarbejdes herefter en kortere dansksproget fremdriftsrapport for projektet hvert halve år i projektperioden, som fremlægges og diskuteres i Danske Regioner. Desuden udarbejdes der en samlet dansksproget rapport, der opsummerer projektets hovedresultater pr. 1. september 2017. For at sikre projektets videnskabelige forankring og forskningspotentiale udarbejdes der sideløbende og efter indleveringen af den dansksprogede rapport en række engelsksprogede videnskabelige artikler til internationale fagfællebedømte tidsskrifter.